

HOE MAAK JE EEN CRISIS?

22 november 1974

Goedenavond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denkt dus zelf na.

Voor ons actueel onderwerp van heden koos ik als titel:

HOE MAAK JE EEN CRISIS?

Welke titel mogelijk wat vreemd lijkt. Maar wat is dan eigenlijk een crisis? Een crisis is een kwestie van massasuggestie, welke gewoonlijk voortkomt uit een overvloed van massaproductie. Wanneer men de crisis eerlijk beziet, ontdekt men daarin steeds weer geheel andere aspecten dan men daarbij zou verwachten. In het verleden zijn er steeds weer allerhande crises geweest. Wie eerlijk dit alles beziet, ontdekt dat er daarbij een soort regelmaat heerst: er zijn met vaste tussenpozen perioden aan te duiden, waarin crisisverschijnselen sneller dan normaal op schijnen te treden. Dit betekent niet dat er altijd van een wereldomvattende tendens sprake is. Sommige crises beïnvloeden een gehele wereld. Denk maar eens aan de zwarte vrijdag. Maar in andere gevallen kondigt de spanning zich wel aan, maar blijft zij a.h.w. hangen, zodat er slechts sprake is van een zeer tijdelijk en volgens vele mensen onbelangrijk verschijnsel. Ik stel dat er met regelmatige tussenpozen perioden aanbreken waarin gemakkelijker en intenser crises tot stand kunnen komen.

Ga je na, wat als werkend principe hierbij kan functioneren, dan vallen allereerst de volgende verschijnselen op:

1. Kort voor het begin van een crisis hebben wij steeds te maken met een grote uitbundigheid onder de mensen, wat in mode en gebruiken sterk tot uiting pleegt te komen. Het is dan alsof de mensen zich gejaagd voelen maar over voldoende middelen en mogelijkheden beschikken om overal een verdoving voor die onrust te zoeken.
2. Vele, maar niet alle mensen, worden buitengewoon schrikachtig. Zij zien overal gevaren, ook waar die niet werkelijk aanwezig zijn. Velen ook tonen een grote lust tot gokken. Er zal meer worden gespeeld en om grotere bedragen dan in andere perioden gebruikelijk is. Kort voor de grote crisis die in de USA begon, viel op dat grote kapitalen daar - vaak ook clandestien - vergokt werden. Spelen was de mode. Een andere crisis vond voornamelijk in Europa plaats en wel tussen 1900 en 1904. In deze periode zien wij overal de Kuuroorden vol van deftige en rijke mensen, die overdag water dronken voor hun gezondheid en des avonds iets anders voor hun plezier, terwijl zij om grote bedragen speelden. Dit was de glorie-tijd van de casino's maar tevens een tijd dat velen zelfmoord pleegden, al werd dit gewoonlijk stil gehouden.
3. Tijdens het aanlopen van de crisis, die dan wel merkbaar begint te worden maar nog niet door allen werkelijk als zodanig wordt ervaren, blijken de mensen meer dan normaal prikkelbaar te zijn en valt in het openbaar leven steeds weer op dat mensen zonder respect of begrip voor hun medemensen trachten hun eigen wil en lust ten koste van alles door te zetten.

Wanneer je deze 3 facetten bijeenneemt, wordt duidelijk dat een crisis voor een groot gedeelte als een soort massale psychose beschouwd kan worden. Wie een crisis zou willen veroorzaken of voorkomen, zal dus rekening moeten houden met bepaalde tendensen in de mensen en hiervan gebruik moeten maken. Wat zijn nu de oorzaken voor een dergelijke psychose? Zeker is dat zij voornamelijk optreedt in een periode van betrekkelijk grote materiële welvaart, zeker voor de groep die door de crisis het meest getroffen gaat worden.

In de 2de plaats zien wij dat vele mensen - ook de armen - steeds weer blijf geven van grote ongedurigheid. Men verandert van beroep, geloof, inzicht, alsof deze zaken eenvoudige consumptieartikelen zouden zijn. In de derde plaats wordt bij steeds meer mensen een neiging tot verzet tegen en exploitatie van de bestaande orde kenbaar. Het is alsof de band tussen gemeenschap en individu verbroken worden moet, terwijl de eenling zich gedraagt of die gemeenschap een zelfstandige en niet van zijn burgers afhankelijke persoonlijkheid is, die men alle verantwoordelijkheden zonder meer op kan leggen.

Indien dus de Nederlandse ministers graag willen weten hoe je een crisis kunt veroorzaken, is hier voor hen een eenvoudige raad: Wacht tot bovenstaande verschijnselen zich kenbaar maken. Neem dan alle denkbare maatregelen om die crisis te voorkomen door vergroting van eigen macht en besteding. Hierbij zult u zoveel mensen beletten in vrijheid hun weg te gaan en voor zovelen de zin van arbeid en bestaan aantasten, dat er allerhande vertragingen in de economie ontstaan. Deze voert weer tot angst en terughoudendheid bij eenieder t.a.v. bestedingen zowel als arbeidslust. Zo zal een begin van een crisis ontstaan waarvan u de verdere ontwikkeling met alle kostbare maatregelen niet tegen kunt houden. Je kunt immers als staat nooit zoveel subsidies geven als nodig zijn om de economie op peil en eenieder aan het werk te houden, waar je hiervoor niet over voldoende middelen kunt beschikken. In een staatsopzet die mede berust op het vrije ondernemerskapitaal is het betrekkelijk eenvoudig een crisis onder gunstige omstandigheden tot stand te brengen. Maar het is veel moeilijker deze later te onderdrukken en tot stilstand te brengen. Wat politici die graag de economische redder van het vaderland willen spelen, toch wel dienen te onthouden.

Ook andere systemen kunnen echter soms een aardige crisis doormaken. In de Sovjet-Unie was er eveneens een grote crisis rond 1929. De oorzaken lagen echter anders: Men had in dit land te maken met een ambtelijk geplande productie, waarbij aantallen en niet kwaliteiten telden in de plannen. Het gevolg was dat eenieder zich inspande om het hem gestelde quotum te halen zonder zich daarbij af te vragen of het product bruikbaar was voor anderen of verwerkt kon worden door de industrieën waarvoor men toeleverde.

Soms zijn crises zo klein in hun uitwerking dat de doorsnee mens niet eens beseft dat zij bestaan. Dit was voor uw land rond 1949 het geval. Een omstelling van allerhande zaken werd op korte termijn noodzakelijk waarbij zeker gevestigde belangen en machten aangetast werden. Maar het kon geen grote crisis worden omdat de mensen in die dagen nog geen overvloed kenden, zich met andere dan zuiver economische zaken bezighielden. Er was veel waardering voor op zich kleine bereikingen en mogelijkheden, zodat door de optimistische grondtendens in de massa het mogelijk was de werkingen van die crisis af te leiden.

In de Sovjet-Unie was in dezelfde tijd ook sprake van een mogelijke crisis. Men loste deze op door o.m. de grote steden wat beter en voordeliger te bevoorraden met landbouwproducten, terwijl gelijktijdig enorme opbouwwerkzaamheden werden opgezet, die merendeels mede door vrijwilligers werden volbracht. De mensen hadden geen tijd om op de crisis te reageren met negatieve spanningen, zij ging ook hier voorbij.

In 1958 zien wij alweer crisisverschijnselen, die in het westen een voornamelijk sociaal karakter gaan dragen en in de Oostbloklanden het karakter krijgen van ontevredenheid onder de burgers. Wat men o.m. probeerde op te lossen in de Sovjet-Unie door meer en betere lippenstiften te gaan produceren. Lach niet te veel hierom. Je kunt soms het doorwerken van een crisis onder de mensen beletten, door die mensen iets te geven waaraan zij veel waarde hechten of waarmee zij zich zeer goed kunnen vermaken. Wanneer je de mensen de indruk geeft dat zij een grote vrijheid en vele mogelijkheden hebben en daarbij hen nog iets ten geschenke geeft wat zij inderdaad graag willen hebben, menen zij bijna allen dat er geen crisis kan komen. Want anders zou dit alles niet mogelijk zijn. Zij reageren hun spanningen op meer positieve wijze af en de onrust onder de mensen brengt meer positieve dan negatieve verschijnselen teweeg. Wel moeten regeerders in dergelijke gevallen voorzichtig zijn, daar de mensen hun woorden en daden volkomen aux sérieux nemen en daarom hun macht zullen gaan bedreigen en sneller tot verzet tegen bepaalde maatregelen over zullen gaan.

Wat kort samengevat betekent: Wanneer de mensen niet geloven in een crisis zullen zij niet voorzichtig gaan handelen en leven omdat zij een crisis vrezen en zal er ook geen crisis van belangrijke duur en omvang kunnen ontstaan.

Wat dit alles met geestelijk werk te doen heeft? U wist dit alles reeds? Ik betwijfel of dit waar is. Anders zou u beseft hebben dat in uw innerlijk soortgelijke problemen een rol kunnen spelen. Een mens kan zichzelf bv. in een psychische crisis praten, alleen maar door voortdurend innerlijk in strijd te komen met regels die men voor zich als juist aanvaard en gesteld heeft, terwijl men aan deze laatste blijft vasthouden zelfs wanneer men innerlijk beseft, dat die regels gezien omstandigheden en gevoelens voor het ik nu niet juist meer kunnen zijn. Op een dergelijk ogenblik ontstaat een grote innerlijke spanning. Wat weer betekent dat die mens innerlijk steeds pessimistischer wordt. Hierdoor let hij bijzonder sterk op alle tegenvallers, zelfs de kleinere waaraan hij anders voorbijgaat, omdat zij een normaal deel van de dag vormen. Een dergelijk mens zal dan dit alles beschouwen als een teken voor eigen zondigheid, eigen onvolkomenheid, eigen tekortschieten op elk terrein. Zo brengt de mens zichzelf in de vernieling. Nogmaals: het recept om een crisis te veroorzaken is eenvoudig genoeg. Kijk naar al het negatieve in het leven, houdt geen rekening met de vreugdiger zaken die er heus ook wel zijn. Beneem jezelf of eventueel anderen zoveel mogelijk vrijheden en verantwoordelijkheden en je crisis is er.

U hebt naar ik meen geen behoefte aan een crisis, maar u zit wel daar middenin. Want ook dit is een kentekenend verschijnsel: Zodra een crisis, veroorzaakt door pessimisten, eenmaal zijn invloeden overal doet gelden, roepen dezen uit dat het toch zo erg niet is, waarin zijzelf evenmin als anderen geloven natuurlijk. Indien u zich de Wall-Street-krach nog herinnert, zult u ook nog wel weten dat dezelfde deskundigen die aansprakelijk waren voor de paniek bij de kleine investeerders, na de drie dagen dat alle beurzen gesloten bleven, opeens kwamen betogen dat de ontstane koersval onredelijk was, daar het bezit van de uitgevende firma's meer waard was dan de koerswaarde per aandeel bedroeg op dat ogenblik, terwijl er toch ook nog orders genoeg lagen in de bedrijven. Niemand behoefde volgens hen bang te zijn bij een kopen of aanhouden van aandelen verlies te zullen lijden. Wat waar was maar voor de grotere beleggers geen zin had, omdat de meesten van hen in een oplopende markt op termijn hadden gespeculeerd.

Iemand heeft eens geschreven: een goed politicus is een Cassandra in tijden van welvaart, maar is de onverslaanbare optimist zodra het slechter gaat. Volgens mij zit daar wel iets in. Een eerlijk politicus bestaat overigens niet werkelijk. Weet u ook waarom? Wanneer iemand geheel eerlijk is en zichzelf niet wil bedriegen, kan hij nooit bewust een eerlijk politicus worden. Wat mogelijk een flauw grapje is. Maar het is en blijft waar, dat elke crisis die grote gevolgen heeft voortkomt uit oneerlijkheid, egoïsme en onbehagen.

Een voorbeeld is het onbehagen en egoïsme dat spreekt uit de steeds meer verkondigde leuze, dat arbeiders nimmer voldoende voor hun arbeid betaald worden. Over de juistheid van die stelling kan ik mij overigens geen goed oordeel vormen, daar dit niet alleen in bedragen kan worden uitgedrukt, maar in koopkracht. In mijn tijd had je een redelijk goed pak voor f 5.- en als je daar nog eens f 2.50 bijvoegde, had je al een maatpak. De stof kostte je dan ongeveer f 3.50, het verdere was arbeidsloon. Is het nu duurder? Dat geloof ik wel. Maar in mijn tijd kon je bv. een z.g. frans knipbrood kopen voor 6 tot 8 cent. Het prijsverschil lag aan het feit, dat er goedkope en dure bakkers waren. Gebakjes kosten in mijn tijd - de grote dus - tussen de 4 en de 8 cent. Een petitfour was nog goedkoper te krijgen. Een loon van f 8.- in de week werd in die dagen echter reeds als behoorlijk beschouwd. Ik geef u dit alles weer om duidelijk te maken dat ik de verhoudingen in uw dagen niet geheel juist kan inschatten en overzien.

Maar mij valt op dat de mensen in steeds grotere mate weigeren zelf hun risico's te dragen. Aan de ene kant willen zij veel meer te zeggen krijgen en in steeds meer zaken hun eigen inzichten en wil laten prevaleren, maar aan de andere kant willen zij de consequentie daarvan, het dragen van verantwoordelijkheid ook met stoffelijke middelen, daarbij kennelijk niet aanvaarden. Ik ben ervan overtuigd dat bepaalde faillissementen niet noodzakelijk zijn en dat bepaalde bedrijfssluitingen alleen uit winstmotieven, niet uit noodzaak geschieden.

Ik ben het er mee eens dat de arbeiders in dergelijke omstandigheden zich hiertegen willen verzetten. Ik zou als staatsman dan echter zo redeneren: Geef deze mensen de kans een lening te sluiten waarvoor zij allen persoonlijk en gezamenlijk borg staan, bereken daarvoor een lage rente en geef hen de kans met dit bedrijf verder te werken. Maar dan moeten zij aan de hand van hun bedrijfsresultaten zien welk salaris zij zichzelf terecht en zonder schade voor hun bedrijf kunnen uitbetalen. Stel daarnaast dat allereerst en voor iets of iemand anders betaald wordt, na bv. een jaar elke maand een bedrag aan aflossing op de lening moet worden opgebracht. Dan immers zal de arbeiders als vanzelf duidelijk worden wat wel kan en wat niet kan.

Ook geestelijk zou ik iets dergelijks willen stellen. Het is natuurlijk erg mooi dat er allerhande geestelijke heren en specialisten zijn die u willen vertellen, wat u mag en moet doen, denken en geloven. Dergelijke mensen stellen steeds weer: zo is het en anders niet. Wanneer jij iets anders gelooft of iets anders zou willen doen dan zeggen deze heren niet: goed, dat is je eigen zaak, probeer het maar eens uit. Dergelijke experts staan steeds klaar met een: dit kan niet, dit mag niet, dit is zondig enz. Men is niet bereid de mens zijn eigen weg te laten zoeken indien hij dit begeert en probeert alles om hem in de greep van de o zo goedwillende en zichzelf o zozeer overschattende deskundigen te houden. Dat hierdoor een geestelijke en morele crisis ontstaat die ook door deze experts niet beheerst kan worden, wil men kennelijk niet beseffen.

Z.g. experts zijn overigens ook op ander gebied vaak verantwoordelijk voor spanningen en crises. Zo zijn er steeds meer experts gekomen die de vrijheid van de ondernemer om volgens eigen inzichten te werken beknotten, terwijl aan de andere kant de arbeiders door de hen vertegenwoordigende experts worden meegesleurd in een escalatie van lonen en prijzen waar zij in feite ook niet blijvend beter van kunnen worden. Altijd is er weer een persoon of macht die anderen tracht te dirigeren zonder hen ook maar de mogelijkheid van een keus te laten. Is het een wonder dat de wereld van heden steeds minder evenwichtig wordt?

Er is niet maar alleen sprake van spanningen tussen bv. werknemer en werkgever, maar er zijn even grote spanningen tussen werkgevers onderling en werknemers onderling. De werkgevers kennen onderling grote geschillen omdat grotere bedrijven vaak bereid zijn sociaal iets meer voor hun werknemers te doen dan kleinere bedrijven zich kunnen permitteren, terwijl men aan de andere kant er steeds weer op hamert dat men als werkgever samen moet blijven werken en geen recht heeft een afwijkend standpunt in te nemen t.a.v. bv. de eisen van een vakbond. De werknemers zijn eveneens onderling verdeeld, omdat er groepen zijn die de bond wel willen aanvaarden en zich niet druk willen maken, terwijl anderen hogere eisen stellen, of zelfs bepaalde maatregelen uit politieke overwegingen willen eisen, waarmee dan een groot deel van hun collega's het niet eens pleegt te zijn.

De huidige crisis lijkt mij dan ook voornamelijk voort te komen uit een tweeslachtige sociale opbouw. Mentaliteit en spirituele opbouw spelen een rol. Men meent dat anderen zich maar moeten onderwerpen, dat niemand het recht heeft zijn eigen wegen te gaan, maar dat ook niemand het recht heeft een medemens met de gevolgen van zijn eigen daden te laten worstelen. Je mag als mens in uw land bv. uw eigen risico's niet dragen. U mag niet bouwen zoals u wilt, wonen waar u wilt, zelfs uw keuze van werkzaam zijn is beperkt en wordt ergens voor u bepaald. Er staat veel tegenover, dat wel. Maar de mens komt hierdoor voortdurend in conflictsituaties terecht waarmee hij niet goed raad weet. De crisis, moreel en economisch, lijkt mij het gevolg daarvan te zijn. Als mens kun je je niet aan al die invloeden onttrekken. De enige wijze om eraan te ontkomen is je geheel buiten de maatschappij te plaatsen. Maar dan voelt men zich weer een uitgestotene en dat geeft dan ook weer allerhande spanningen.

De crisis is eigenlijk evenzeer geestelijk als materieel op het ogenblik naar mijn mening. Er is sprake van een mentaliteitscrisis, waaruit volgens mij al het andere voortvloeit. Over dit alles kun je natuurlijk weer een heel betoog op gaan zetten. Een collega van mij heeft dit trouwens elders al gedaan en kreeg toen nog erg op zijn kop van een van de aanwezigen, die het er niet mee eens was dat je eerst je eigen mentaliteit moet gaan veranderen voor je met enig resultaat de gemeenschap kunt veranderen.

Ook met zijn praktische oplossingen was men het kennelijk niet eens, ofschoon hij toch zeer progressief stelde: Wanneer een bedrijf meent niet meer winstgevend te kunnen draaien neemt de staat het over. De staat zal daarbij uitgaan van het feit, dat op geen enkel gebied een inkomen van meer dan 10% bij investering op inkomen van anderen door die staat genoten mag worden. Stel dat je dit eens tegen Joop zou zeggen. Die zou onmiddellijk stellen: Ik heet geen Alva en heb meer nodig. Toch kwamen de Nederlanden eerst werkelijk tegen het gezag van Spanje in het geweer toen men begon een tiende te heffen. U denkt misschien nu dat ideële zaken de opstand deden ontstaan waaruit uw land als een zelfstandige staat onder de Oranjes voortkwam. Maar die opstand kwam in feite pas goed op gang, toen de tiende penning werd geheven. Want het is wonderlijk: Een Nederlander voelt zich altijd weer het sterkst betroffen wanneer het om zijn beurs gaat. Zijn idealisme wordt dan ook onmiddellijk tot een laaiende vlam aangewakkerd wanneer hij ontdekt, dat niet-idealist zijn hem geld gaat kosten.

Ook in uw dagen zult u moeten beseffen dat veel van het alomtegenwoordig zijnde idealisme niet los staat van persoonlijke overwegingen, zodat het merendeel van het z.g. idealisme in deze tijd egoïstisch of zelfs egomaan is: Een poging van enkelen zich boven de massa te plaatsen en zo voor zich rechten en inkomens te veroveren die men binnen die massa als deel ervan nooit meent te kunnen verwerven. Juist daarom zijn vele idealisten zo fel tegenover hun tegenstanders, zo uitermate agressief. Daarom houden zij geen rekening met anderen zelfs indien het belang van die anderen als drijfveer en motto dient voor hun acties. Dat is in feite een geestelijke crisis: Wanneer je weet wat je kunt, wat noodzakelijk is, hoe je moet handelen, zul je niet de behoefte gevoelen anderen eerst eens even je belangrijkheid te gaan bewijzen.

U begrijpt mij niet? Stel dat iemand erg goed kan boksen. Hij zal dan maar zelden gaan vechten in een café wanneer men hem niet dwingend uitdaagt. Hij heeft daaraan geen behoefte. Hij beseft dat hij de anderen toch wel de baas kan en daarom kan die ander hem eigenlijk niet beledigen. In uw gemeenschap voelt eenieder zich kwetsbaar. Neem bv. het verkeer waarin zoveel vreemde dingen plegen te gebeuren. De mensen die zich zo agressief in het verkeer gedragen, hebben zeker niet het gevoel dat zij hun doel toch wel zullen bereiken. Zij hebben eerder het gevoel dat zij nergens meer naar toe kunnen, dat voor hen geen kans is weggelegd. Dit gevoel brengt hen ertoe zich in het verkeer te bewegen op een wijze die voor hen zelf zowel als anderen levensgevaarlijk is. Zij hebben geen geduld meer, willen niet terugtreden voor een ander, respecteren niets en niemand om zo voor zich - en mogelijk anderen - duidelijk te maken dat zij toch heus wel meetellen. Ook in het verkeer zien wij allerhande tekenen van een toenemende crisis, waarbij eenieder in toenemende mate probeert voor zich te bewijzen dat hij rechten heeft en de meerdere is, juist omdat de mogelijkheid je naar eigen wens te bewegen door een steeds toenemende drukte wordt beperkt.

Ook in het geestelijke leven zie ik dergelijke verschijnselen. De laatste paar honderd jaren is er geen periode aan te duiden waarin meer loges, nieuwe bewegingen en godsdienstjes zijn ontstaan. Wat blijkt nu? Al die bewegingen zoeken op de een of andere wijze een compensatie te vormen voor de wereld waarin de mens leeft of bieden hem in ieder geval de mogelijkheid zich beter te wanen dan anderen en in een besloten stukje gemeenschap een soort wederkerige bewonderingsmaatschappij te stichten. Voor 9 van de 10 mensen zijn dergelijke bewegingen geen weg tot nieuwe geestelijke bereikingen maar eerder een toevluchtsoord. Het gaat de leden van die groepen er veelal eerder om aanvaard te worden dan om meer bewust te kunnen leven. Indien dit het geval is deugt er ook hier kennelijk iets niet, want geestelijke belevingen treden steeds meer terug achter de sociale functies en de machtsposities die godsdiensten e.d. pretenderen te bezitten of te bieden.

Wie in deze dagen een geestelijke crisis wil veroorzaken, compleet met alle hysterie en geweld, hoeft de mensen alleen maar te confronteren met de feiten. Wanneer je bv. de Nederlander zou gaan confronteren met het feit dat zijn gevoel uitverkoren te zijn en de hemel te verdienen alleen op pretentie berust, waar anderen aan verdienen ook nog, zou er heel wat losbarsten. Zoals vele Nederlanders opeens zeer levendig zouden gaan worden wanneer zij zouden beseffen dat rond de helft van hun gemiddeld inkomen weggaat aan belastingen, direct, indirect en in de vorm van sociale heffingen.

Zeker, in een dergelijk geval zou veel van hetgeen men nu bereiking noemt en neerkomt op een gedwongen betalen door velen voor de behoeften en vaak luxe eisen van enkelen te niet gaan. Maar zoals de zaak er nu voorstaat meen ik, dat een crisis helaas noodzakelijk is. Je kunt niet zonder een dergelijke crisis verdergaan, daar de gemeenschap dan ten gronde zou gaan aan allerhande vastgeroeste denkwijzen, die alle werkelijke ontwikkeling bedreigen. Een crisis is in dit geval zoiets als een purgatief voor de maatschappij. Er moet veel ouds eindelijk eens worden opgeruimd. Dat komt meer voor.

Zoals vele verstandige mensen eens of tweemaal per jaar een weekje vasten en alleen vruchtensap drinken om zo hun lichaam van allerhande slakken te bevrijden en zich te reinigen, zo zou ook de gemeenschap moeten beseffen, dat zij op geregelde tijden een volledig afwerken en verwijderen van allerhande oude zaken en ergernissen van node heeft. Men zou bewust een toestand moeten scheppen waarbij er geen alternatief meer is dan je aanpassen aan de noden, wensen en noodzaken van het ogenblik. Maar je kunt er in feite alleen op aansturen wanneer je de mensen bedreigt met een algehele ineenstorting van hun bestaande zekerheden. Let wel: een crisis is niet leuk. Het is nooit leuk om mensen in nood te zien komen, bedrijven over de kop te zien gaan en legers van werkelozen te zien ontstaan. Maar iets dergelijks is onvermijdelijk, omdat alleen op die wijze verkeerde denkbelden kunnen worden blootgelegd en vervangen, omdat alleen op deze wijze verkeerde vormen van menselijkheid en zachtzinnigheid kenbaar worden voor hetgeen zij in feite zijn: geen mildheid, maar zwakte.

Ook op meer geestelijk gebied is het zo nu en dan volgens mij noodzakelijk dat duidelijk wordt waaraan men werkelijk toe is. Daarom acht ik het goed en juist dat er in deze dagen een toenemend conflict rijst tussen geestelijkheid - die te zeer zich buiten de werkelijkheid van het leven is gaan stellen en zich alleen nog maar wil baseren op de hoogheid van eigen persoon - en het merendeel van de gewone gelovigen, die moeten leven met de problemen, die hun voorgangers alleen maar theoretisch plegen te benaderen. Kenbaar wordt dit overal, b.v. in de abortuskwesitie die geworden is tot een geschil over de macht en zeggenschap van geestelijke leiders in 'n maatschappelijk geheel dat ook andersdenkenden omvat. De belangrijkheid ligt m.i. meer in het conflict dan in de aanleiding daartoe. Die zou desnoods een vraag van onderwijs, catechismus of zo ook mogen zijn.

Het conflict is daarom zo belangrijk, omdat zich bij alle partijen steeds meer gevoelens van onzekerheid en frustraties opbouwen. De mensen moeten proberen hun eigen positie zowel als hun inzichten en mogelijkheden opnieuw te definiëren. Vooral binnen geloof en ideaal moeten de leiders ook gaan begrijpen dat zij niet rechtens voortdurend een beroep kunnen doen op hun positie om hierdoor andersdenkenden tot toegeven en onderwerping te bewegen. Zij moeten beseffen dat geloof, stellingen, idealen nog iets anders zijn dan feiten. Ook de gelovigen zullen door een dergelijke crisis gaan beseffen, dat je als mens voor je eigen geloof op dient te komen, maar dan ook zelf moet geloven, denken en beslissingen nemen en deze voor jezelf als geldig voortdurend moet gaan beleven.

De crisis heeft verder volgens mij het voordeel dat de mens zal gaan beseffen, dat hij klaar dient te staan voor zijn naasten, niet uit idealisme, maar alleen omdat hij zonder dit op een gegeven ogenblik zelf alleen komt te staan. Wat egoïstisch klinkt, maar een noodzaak duidelijk maakt die de mens niet met spreuken, verontschuldigungen e.d. af kan doen, zonder aan den lijve de gevolgen hiervan te gaan ervaren. Je kunt nu eenmaal als mens geen maatschappij opbouwen en geen geloof werkelijke betekenis geven, zolang alles gebaseerd is op zelfvoldaanheid. Wat dat betreft: vindt u ook niet dat de Nederlanders als geheel nogal zelfvoldaan waren de laatste tijd? Zij vonden zichzelf als volk zo goed, want bij elke collectie gaf men miljoenen. Zoals men zich ruimdenkend achtte, omdat de mensen hun eigen wijze van leven konden aanhouden zonder veel verzet en jongeren zelfs in het Vondelpark mochten slapen. Maar het is kennelijk opeens iets anders wanneer er te veel bruine medeburgers uit Suriname naar uw land komen. Men zegt verheven: ik begrijp die mensen wel en ik ben zelfs wel bereid iets voor hen te doen. Maar laat hen dan blijven waar zij zijn. Zoals men beseft dat bv. Algerijnse gastarbeiders voor de economie noodzakelijk kunnen zijn, maar die noodzakelijke werkkrachten dan toch liever niet in zijn eigen omgeving gehuisvest ziet.

O, uw land zag zich zo ruimdenkend, zo groots. Het had een zo perfecte welvaart... Maar men wilde er natuurlijk niet aan denken dat deze gemeenschappelijke goedheid en welvaart in feite grotendeels werd gefinancierd door een steeds voortgaande roof middels geldontwaarding, waarbij het geld van de spaarder, die in een kapitalistisch geheel zo belangrijk is, door waardevermindering wordt weggenomen, ondanks z.g. hoge renten. Want men verliest meer aan koopkracht dan kapitaal en rente samen vormen, terwijl men bovendien nog hoge lasten moet betalen wanneer men veel bespaard heeft. Toch is een groot deel van uw maatschappelijke luxe betaald met hetgeen men – m.i. ten onrechte – vooral aan de kleinere spaarders ontnam. Zou een enkeling iets dergelijks doen dan zou men ongetwijfeld van oplichting spreken. Uw land was tot voor kort zeer zelfvoldaan, zag zich als zeer progressief en trad tegenover anderen zeer zelfbewust op. Ik wil hierbij opmerken: wanneer een Nederlander progressief gaat doen berg je dan maar. Want hij is dan op een zo conservatieve wijze progressief, dat van conservatisme en progressiviteit niets in de praktijk overblijft buiten een voortdurende botsing tussen woorden en daden.

Ook andere landen waren zelfvoldaan. Denk maar eens aan de USA, die zich Gods own Country noemde. Maar hierdoor begreep men niet of te laat welke misstanden in dit gebied heersten. De grootste misstand in de USA was m.i. het feit dat men de laatste tijd zichzelf als wereldmacht beschouwde en gelijktijdig geen keuze kon maken tussen het nastreven van geheel sociale of geheel kapitalistische doeleinden. Waardoor men beiden probeerde te doen en in beide gevallen tot falen kwam, daar men nimmer bereid was iets geheel sociaal of geheel zelfzuchtig uit te voeren. De mixture werd de Amerikanen in vele van hun bestrevingen uiteindelijk noodlottig en ontnam hen de achting van grote delen van de wereld, die men toch werkelijk ook wel met grootste middelen had getracht te helpen.

Zoals men ook in uw land zal moeten ervaren, is het niet mogelijk om twee tegengestelden gelijktijdig met goed gevolg te verwezenlijken. Hebt u wel eens op het midden van een wip gestaan zodat u met een enkele beweging naar links of rechts kon doorslaan? Wat sta je dan wankel nietwaar? Even te sterk doorzetten naar een van beide zijden en je valt. Zo gaat het staten die twee dingen gelijktijdig willen verwezenlijken: een tijd lang lukt het wel maar komt men naar beide zijden niet bepaald ver. Dan zet men even te veel door en er ontstaat een wanorde waaruit men niet zo snel loskomt.

Ik zeg trouwens altijd maar: mensen die menen dat zij meer waard zijn dan anderen doen dit alleen maar omdat zij nog niet beter weten. Wie de opkomende crisisverschijnselen van deze tijd ontleeft, zal daarbij zien dat in vele gevallen groepen bewust op deze situatie hebben aangestuurd omdat zij verkeerdelijk dachten: ons kan toch niets gebeuren. De gevolgen hiervan zijn over de gehele wereld zichtbaar. Uw eigen land heeft grote moeilijkheden. In Duitsland zijn de belangengroepen die deze toestand hebben opgeroepen, nu met grote grondigheid bezig elkaar op te ruimen. Wat overblijft zal waarschijnlijk een pseudo-sociaal fascisme zijn. De muziek speelt dan politiek muziek van Strauss. Maar dan zijn bij deze Strauss geen walsen maar marsen. Jaja, het maken van een crisis is eenvoudig genoeg: Je doet gewoon of er niets aan de hand is, tot een situatie ontstaat die niet meer ontkend kan worden. Zorg ervoor dat je voordien alles zo goed mogelijk voor jezelf hebt geregeld. Stel daarop, dat anderen dit probleem veroorzaakt hebben en dus ook op moeten lossen en je crisis is er. Let wel, wanneer het zover komt kun je er niets meer aan doen met optimistische leuzen als een "keep smiling". Dan is er nog maar een enkele uitweg voor allen: een zich geheel opnieuw oriënteren in de wereld met achterlating van alle "verworvenheden" die tot de crisis mede aanleiding werden.

Maatschappelijk zal men zich anders op moeten gaan stellen. In uw dagen geldt bv., dat men zal moeten beseffen dat het recht van de enkeling om een beroep te doen op de gemeenschap beperkt moet worden, terwijl ook het recht van de gemeenschap om alles wat zij nodig heeft van de eenlingen te eisen, beperkt moet worden. Ik kan begrijpen dat boeren nu om hulp van de gemeenschap vragen. Maar indien zij eerlijk zouden zijn, zouden zij toe moeten geven dat zij in het nabije verleden veel in hun bedrijven hebben geïnvesteerd en daarvan een groot deel reeds hebben kunnen afbetalen. Hun kapitaalbezit is dus toegenomen. Nu staan zij voor een slecht jaar en eisen opeens dat men hen in staat zal stellen voort te gaan met leven, werken en

uitbreiden of er niets gebeurd is. Dat is onredelijk daar hun verdiensten ook niet de gemeenschap ten goede kwamen, maar wel degelijk ten eigen nutte door hen belegd werden. Zij vergeten daarbij ook dat in de in verhouding vaak hoge prijzen die zij in normale jaren maakten, plus de afzetmogelijkheid voor hun te hoge productie dit bedrijfsrisico reeds beloond werd. Mogelijk meent u dat het niet juist is dit nu te stellen omdat de arme boeren het toch al zo te kwaad hebben. Maar dat neemt niet weg, dat het gestelde juist is. Waarom zouden de boeren wel zonder bedrijfsrisico mogen werken en alle andere zelfstandigen niet? Stel je voor dat een arts met particuliere praktijk u komt vragen om bijstand, daar de mensen dit jaar te weinig ziek zijn geweest. Dan vindt u dat toch ook een lachertje? Zoals ik de arbeiders zou zeggen: klaag nu maar niet over al die ontslagen en die arbeidstijdverkortingen. Want jullie zelf hebben de kosten van de arbeid zo hoog opgedreven dat het niet meer mogelijk is iemand in een renderend bedrijf in dienst te houden. Wanneer daar voor hem geen productieve en dus winst brengende werkzaamheden meer te vinden zijn. Dan moet hij er gewoon uit.

Op een dergelijke wijze zou men ook geestelijk moeten redeneren: Je dient de mensen duidelijk te maken dat er geen kortere weg naar de eeuwigheid bestaat, dat er geen kort wegje is dat je op je gemak en zonder moeite kunt volgen om snel tot een paranormaal begaafd mens te worden. Er bestaat ook nergens een onfeilbaar gezag op aarde dat je precies kan vertellen wat je moet doen. Dat moet je voor jezelf precies te weten komen. Ik zou willen zeggen: Een crisis maak je snel. Zij komt mede uit omstandigheden voort, doch wordt eerst een werkelijke crisis wanneer er geen beheersing meer aanwezig is. Dit geldt zowel in persoonlijk bestaan, geestelijk leven als elders. Overall waar je uitgaat van het standpunt dat je je wel alles zou moeten kunnen permitteren, ga je te ver. Dan komt er een ogenblik waarop je niets kunt doen en geen uitweg meer ziet omdat je niet gewend bent de consequenties te nemen van hetgeen je doet. Daarnaast zal men ook wanneer er weer mogelijkheden komen, ontdekken dat men verleerd is zich in te spannen om waar te maken wat men werkelijk wil bereiken.

Een volgend punt. Crisisverschijnselen plegen periodiek voor te komen. Hierbij blijken afwijkende zonneactiviteiten een rol te spelen, terwijl ook afwijkende magnetische verschijnselen optreden in de aardatmosfeer; er zijn klimaat afwijkingen te constateren, terwijl ten laatste geestelijk blijkt dat wij met bepaalde stralingen te doen hebben. Rood en violet of paarsrood spelen in deze perioden geestelijk altijd weer een grote rol. Rood staat in feite voor emotie en staat in vele gevallen naast blauwe straling, of valt daarmee samen. Emotie staat dus gewoonlijk naast weten. Vele mensen kunnen hetgeen zij weten niet zonder meer voor zich als waar aanvaarden. Zij vluchten weg, huwen hun emoties met een deel van hun weten en komen tot een soort emotionele mystiek, waarin zij compensatie zoeken voor de feiten die hen onaanvaardbaar zijn. Opvallend in de historie is het feit dat in perioden dat grote leraren optreden, meestal weinig of geen mysticisme kenbaar wordt. De mensen volgen hen wel maar blijven nuchter hierbij. Korte tijd nadat deze leermeesters de wereld verlaten hebben blijkt bij velen opeens een neiging tot mystiek te ontstaan, waarmee men mogelijk mede een vervanging zoekt voor het gezag van de meester die heenging.

Men probeert kennelijk een deel van eigen besef en weten te verdringen en zo tot een overeenstemming van weten en gevoel te kunnen komen waarbij men het resultaat dan gewoonlijk zich en anderen als bovennatuurlijk voorstelt. "Wij gaan dan geestelijk werk doen." Maar betekent dit dat wij niet meer mogen zien wat er werkelijk met ons en de wereld aan de hand is? "Wij geloven." Goed, maar betekent dit dan ook het uitsluiten van de feiten en bv. reageren: er heerst polio, dit is Gods wil, dus krijgen mijn kinderen geen inenting? Volgens mij zal een bewuste mens in geestelijk werk zowel als in geloof verplicht zijn, zijn innerlijke zekerheden en de werkelijke feiten van zijn wereld naast elkaar te stellen. Wat je nodig hebt is 'n evenwicht dat voor een mens steeds weer dient te bestaan uit 'n bewust beleven van zijn stoffelijke wereld en alle facetten daarvan, met daarnaast het beleven van een geestelijke kracht en een geestelijke wereld, waarbij men alle kracht die uit deze laatste voortvloeit tracht in eigen werkelijkheidsbegrip te manifesteren.

Maar je kunt de stoffelijke wereld en de wereld van je geloof niet zonder meer in elkaar over laten vloeien. Stel dat u helderziende bent en ergens, zeg in de Spuistraat, een geest op u af

ziet komen. U roept enthousiast: Hé zeg, kerel, ben je dood? Hoe gaat het met je en begint een heel gesprek. Hoe lang denkt u dat u dit kunt doen voor u met zachte hand wordt ingepakt en uit de gemeenschap voorlopig wordt verwijderd? U lacht. Maar kennelijk beseft u zeer wel dat je een onderscheid dient te maken tussen geestelijke en stoffelijke delen van de werkelijkheid. Je kunt alleen goed leven in je wereld en zo ook ten volle werken met de werelden van de geest, wanneer je tussen dezen een evenwicht in stand weet te houden. In en met de materie dien je materieel te reageren, maar een geest spreek je in de geest aan, waarden van de geestelijke wereld verwerk je eerst geestelijk in jezelf en probeert ten hoogste het resultaat van dit proces in de stoffelijke wereld te uiten. Evenwicht is zeer belangrijk, hier en elders. Maar in een reeks van crisisinvloeden schijnen de mensen dit vaak te vergeten. Zij vergeten steeds weer dat er een grens loopt tussen het geestelijk waardevolle en het stoffelijk aanvaardbare, zoals zij ook plegen te vergeten dat er een verschil is tussen het ideëel denkbare en het reëel verwezenlijkbare.

Let maar eens op. In deze periode maakt u in vele staten opeens kennis met politici, die vergeten dat politiek bedrijven alleen mogelijk is middels het compromis en zeker niet bereikt kan worden middels een soort zendelingspelen tegenover anderen. Zij die dit begrijpen, bereiken veel. Zij die dit niet begrijpen, maken als politici blunder na blunder en scheppen voor zich en anderen slechts strijd en verwarring. Toch kan een idealist ook in de politiek veel bereiken, wanneer hij maar beseft wat zijn mogelijkheden en middelen als politicus zijn. Samenwerken en samengaan zou altijd de voorkeur moeten hebben boven een vasthouden aan eigen principes, hoe goed, juist en mooi, die in je eigen ogen ook zijn. Samenwerking is de enige weg die op aarde tot resultaten kan voeren.

Een voorbeeld? Israël spreekt zeer emotioneel, maar niet erg verstandig de laatste tijd. De houding die men aanneemt is niet bepaald geheel verantwoord, wanneer men de AFL afwijst en zich eraan ergert dat deze mensen ook gehoord worden. Ik kan mij voorstellen dat het moeilijk te aanvaarden is voor een land dat veel van terreur door deze groepen heeft geleden en reeds vergeten is hoe zijn eigen bestaan met terreur is begonnen. Maar indien anderen de AFL aanvaarden als gesprekspartner, kun je dit niet afwijzen. Je kunt niet doen of die groep er niet is, kunt niet wegpraten dat deze groep, hoe dan ook, voor anderen betekenis heeft gekregen en een macht vertegenwoordigt. Wanneer je dan zegt: met struikrovers willen wij niet praten, is dit begrijpelijk, maar voor een staat die grotendeels voor haar bestaan afhankelijk is van hulp van buiten, niet erg verstandig.

Reactie: Nou, dat is ook maar, hoe je het zien wilt.

Antwoord: Mijn commentaar is geheel concreet en op de feiten gebaseerd. Want indien er geen politieke oplossing mogelijk is en deze kan in feite alleen bereikt worden wanneer je de Palestijnen benadert alsof zij diplomaten zouden zijn, waardoor zij zich voor de gehele wereld ook zullen moeten binden aan voorwaarden en openlijke afspraken. Wijs je hen af dan zijn zij voor de wereld miskenden ook wanneer zij zich verder tegenover Israël blijven gedragen als rovers en terroristen. Want dan is het in de ogen van de wereld zo dat je eigen houding hun optreden rechtvaardigt, daar hen geen andere weg blijft. Je stelt dus jezelf in het ongelijk. Door zich in het ongelijk te stellen zou Israël veel hulp en steun ontberen die voor dit land een levensnoodzaak is daar het zich niet verder kan ontwikkelen of verdedigen zonder hulp uit het buitenland, zij het van particulieren of overheden. Velen onder u benaderen dit probleem emotioneel en vergeten dat de Israëli veel bereikt hebben door eigen werk, maar de middelen om dit werk te kunnen beginnen en voltooiën nog steeds van anderen moeten krijgen.

Ik probeer de feiten van de emoties te scheiden in dit verband. De feiten zijn: Israël kan zich zonder steun van andere mogendheden niet handhaven. Israël kan zijn ontwikkeling alleen voortzetten wanneer anderen buiten dit land hiertoe de middelen verschaffen. De wereldopinie is dus van levensbelang voor dit land. Recht, onrecht, goddelijk erfdeel en al die andere leuzen zijn zinloos wanneer men niet allereerst met de feiten rekening houdt en bovenal zichzelf blijft overschatten, zowel in zijn mogelijkheden als zijn invloed op de wereld. De Israëli dienen te beseffen dat de Arabieren goede public relations en krachtige drukmiddelen in hun voordeel kunnen laten werken.

Daarom is het noodzakelijk, tot welke prijs dan ook, over te gaan uit een fase van direct conflict naar een fase van onderhandelen, overleg en compromissen. Waar je ook bent en waaraan je ook bezig bent, je kunt nooit alle dingen tegelijk hebben of verkrijgen. Je moet een keuze maken.

Wartoe een gevoel van innerlijke meerwaardigheid een mens kan brengen ziet u aan het voorbeeld van Sidi Baba Amin. Zodra een mens denkt dat hij een soort God is, maakt hij de meest demonische fouten en zal ook zelf de prijs daarvoor eens moeten betalen. Amin is er reeds in geslaagd zich langzaam maar zeker tot een uitgestotene op te werken, zelfs onder zijn rasgenoten, die met hem een hevige haat tegen de blanken gemeen hebben.

Dergelijke voorbeelden zijn interessant wanneer je ze overweegt. Maar kijk dan eens even naar binnen. Hoe vaak maak je niet dergelijke fouten, meen je dat je innerlijke wijsheid belangrijker is dan alle andere mensen, meen je dat je eigen maatstaven maar voor de gehele wereld moeten gelden, dat je innerlijke belevingen je een recht geven in de wereld buiten je. Hoort u tot een groep die het volgens u precies weet? Probeer dan de wereld daadwerkelijk dit meerwaardig zijn van die groep te bewijzen. Indien u geen daadwerkelijke bewijzen kunt leveren houdt dan maar liever de mond. Zoals je als mens niet rechtens kunt beweren: het licht, de kracht en de geest zijn in mij op dit ogenblik tegenwoordig, tenzij je dit ook voor anderen kenbaar tot uiting kunt brengen. Er zijn heel wat mensen die verlossertje willen spelen. Soms stichten zij zelfs een wereldmissie. Ik neem het hen niet kwalijk, tenzij zij daarbij vergeten dat zij om te geven wat zij belangrijk achten, van anderen veel nemen waarop zij geen recht hebben. Waarbij het niet eens alleen om goederen en geld gaat, maar ook om verwachtingen die worden gewekt, om een geïsoleerd raken t.a.v. de werkelijkheid bij volgelingen.

In de 10 geboden staat: gij zult geen vreemde beelden voor mijn aangezicht stellen. De predikanten die zich aan de mensen voorstellen als werkelijke middelaars tussen mens en God, maken van zich een beeld, dat tussen de mens en God staat. Wat men zou moeten bedenken. De crisis in dergelijke gevallen komt meestal in de vorm van een schandaal, waarbij duidelijk wordt hoe er met gelden of diensten is gemanipuleerd om "zielen te redden". Waarbij dan ook gewoonlijk duidelijk wordt hoe dergelijke mensen de vrije wil, het vermogen tot denken zelfs, hebben willen uitschakelen bij hun volgelingen om zo te komen tot hun beeld van een lichtende wereld, waarin dan echter allen slaven of verslaafden worden.

De mens zal er m.i. goed aan doen te erkennen dat er in zijn wereld geen onbeperkte mogelijkheden, geen algehele zekerheden kunnen bestaan. Daarnaast zal hij er goed aan doen te bedenken dat in de natuur en vanuit de geest invloeden optreden, die zijn gedrag en mogelijkheden zullen beïnvloeden. Waarbij hij zich op verschijnselen in de natuur, die hij niet beheerst, niet mag beroepen noch mag vertrouwen op het tijdig optreden van natuurlijke of geestelijke krachten. Slechts indien de mens de verschijnselen erkent, zal hij, uitgaande van eigen wezen en mogelijkheden, rekening houden met de optredende invloeden en zich daardoor althans deels aan de nadelige werkingen daarvan kunnen onttrekken. Zo zal de mens zich kunnen handhaven in een veranderende wereld en zijn evenwicht kunnen behouden. De mens die zijn verantwoordelijkheden erkent, zijn eigen krachten gebruikt en nimmer anderen hun waarden of zelfs krachten opdringt, zal veel bereiken in tijden als deze. Degene echter, die tracht de wereld aan zijn eigen denken te onderwerpen en zijn eigen wensen tracht te doen prevaleren boven de bestaande feiten, zal medeverantwoordelijk zijn voor een crisis die niet slechts hemzelf treft maar een groot deel van zijn wereld.

Vraag: U hebt dus bezwaar tegen het veroorzaken van een crisis, maar vindt die ook noodzakelijk en nuttig?

Antwoord: Ik houd er niet van wanneer mensen lijden aan verstopping en erken dat soms zeer werkzame middelen noodzakelijk zijn om daaraan een einde te maken. Ik geef er echter de voorkeur aan dat men gezonde voeding en leefwijze gebruikt om een geheel natuurlijk verloop van alle dingen mogelijk te maken. De crisis is een laxans voor de maatschappij. Wat pijnlijk is. U moet echter niet van mij verwachten dat ik een leef- en denkwijze goedkeur die tot dergelijke problemen aanleiding kan geven. Ik acht de crisis noodzakelijk en gelijktijdig betreuenswaardig. Het was mij liever wanneer de mensen zonder dergelijke ingrijpende belevingen normaal zouden

kunnen leven en functioneren. Ik acht het ontstaan van een crisis beter dan een algehele stilstand van bewustwording en vooruitgang. Maar dit betekent niet dat ik dergelijke waarden niet liever normaal en zonder crisis zou zien verlopen. Ik pleit eerder voor een juist evenwicht tussen stof en geest, waarbij beide waarden in de menselijke wereld gescheiden beseft en gebruikt worden door minder bewusten. Ik ben er nl. van overtuigd dat dan de geest de tekorten in de stof zal kunnen aanvullen en dat ook het omgekeerde dan niet uitgesloten is.

Ik moet hiermee mijn bijdrage beëindigen, maar hoop dat u in dit alles enkele punten hebt kunnen vinden die zowel uw benadering van de hedendaagse wereld als uw eigen bewustwording harmonischer kunnen maken.

Goedenavond.

EEN DROOM

Goedenavond.

Ik had een keer een droom. Een wonderlijke droom: Ik zag de wereld en de puinhopen daarop van grote steden. Op de puinhopen groeide gras, er speelden kinderen, er zongen vogels, er stoeiden vlinders. Een droom. Ik droomde dat ik mensen door elkaar zag lopen. Zij hadden vele verschillende huidskleuren maar zij zagen het verschil niet meer. Zij zagen in elkaar alleen de mens. O, het was een mooie droom. Ik droomde dat de lucht helder was en lichtend. Ik droomde dat zeilschepen weer over de zeeën gingen als vreemde witte vogels. En ik vroeg: Is dit nu het Rijk? Een stem gaf mij antwoord en zei: Neen, dit is een droom. Een droom, meer niet. Het is de droom van een mens, die diep in zichzelf een wereld draagt die helder is en rein. Het is de droom van een mens, die ziet hoe datgene waardoor de mensheid tegen elkaar opgezet wordt, vervallen is. Het is de droom van een mens, die zichzelf niet kent en zo durft te spreken over het Koninkrijk. Het was zo een mooie droom. Ik heb mij dan ook afgevraagd of zij ooit waar zou kunnen worden.

Ik vroeg mijzelf: Zal er ooit weer een wereld zijn waarin de kinderen werkelijk gelukkig kunnen lachen en spelen? Zal er ooit een wereld zijn waarin de natuur weer ademt zoals zij miljoenen jaren heeft gedaan, voor de mens op aarde kwam? Zal er ooit een wereld zijn waarin leven ook blij zijn betekent? Ik heb diep in mijzelf geschouwd. Want je moet diep in jezelf zoeken wanneer je een antwoord wilt vinden op een dergelijke vraag. Ik heb gezien dat in mij de mogelijkheid ligt: mijn wereld kan zo zijn. En elke mens kan zijn wereld zo weer maken: een wereld van licht, een wereld van vreugde, een wereld waarin onder een grastapijt al verborgen en verteerd wordt, wat verkeerd was.

Toen vroeg ik mijzelf: Hoe is het mogelijk dat ik dit kan, al is het alleen maar in mijzelf. En ik sprak tot mijzelf: Er moet een God zijn, die je die kracht geeft. Ik zocht een God, maar zag slechts kracht en geen beeld van mijn Maker, geen gestalte die mij zegenend ophief uit mijn eigen verwarringen. Toen heb ik het licht genomen en ik heb dit licht gericht op alle duister wat er in mij was: Mijn onderdrukte haat, mijn wanhoop, mijn verzet. Zo heb ik mijzelf gereinigd, omdat het licht belangrijker is dan een denkbeeld. Toen dacht ik: nu zal deze wereld leven, want zij bestaat in mij, gereinigd en schoon. Nu zal zij zich verbreiden over de wereld buiten mij. Er was een vlijmende pijn, een verwarring en ik leefde in mijn wereld. Maar ik zag buiten die andere wereld, die verder ging zoals zij altijd gedaan heeft.

Misschien overval ik u als een gast in uw midden met deze persoonlijke belevingen en deze persoonlijke kracht. Maar ik kan het niet vergeten: Ik had een droom. Vanuit die droom ontstond een werkelijkheid, die ik leven kon. Uit mijn vragen en zoeken kwam een kracht, die ik waarlijk gebruiken en richten kan. En uit mijn onzekerheden ontstond een lichtende zekerheid. Mij werd een lichtende zekerheid geboren, die doet beseffen dat het zin heeft om te bestaan. Het licht doet mij beseffen dat alles zin heeft, de zekerheid in mij zegt dat het zin heeft om te leven, te handelen, te zoeken, te sterven.

Zo is mijn droom langzaam maar zeker veranderd. Zij is mij een werkelijkheid geworden, waarin ik velen kan ontmoeten. Maar zij is mij ook tot een zelfopenbaring geworden waarin ik eerst nu goed begin te beseffen, wie en wat ik was. Elke mens heeft wel een droom. Elke mens droomt van een andere wereld, van een ander ik. En elke mens zegt zich: dit is slechts een droom, dit is onmogelijk. Maar ik zeg: dat kan niet onmogelijk zijn. Want de wereld die in mij bestaat, de kracht die in mij bestaat, het licht dat in mij bestaat, zijn meer dan een droom. Zij zijn de gegeven werkelijkheid waarmee ik werken kan, waarmee ik zijn kan in een geheel, waarin ik mij uiten en openbaren kan. Door dit licht leer ik ook mijzelf steeds beter kennen, aanvaardende de kracht, die mij in stand houdt.

Droom. O mens, wees niet bang om te dromen want diep in je dromen vind je jezelf terug. Zijn het sombere dromen, zoek dan naar een licht, opdat de somberheid verdwijnt en de schoonheid naar voren kan komen. Droom, mens. Durf te dromen. Maar droom niet van wat jij zult zijn en wat jij zult doen. Droom van een wereld waarin je past. Want dat is je innerlijke werkelijkheid, dat is de zin en zekerheid van je innerlijk leven. Soms droom je van kathedralen, van vreemde steden en landen. Soms ook droom je angstig, benauwd, van gas brakende schoorstenen en een vuur dat de vernietiging nabij brengt. Maar wees niet bang om te dromen. Droom! Zoek in die droom naar een licht. Want in u is kracht, in u is licht en werkelijkheid. Daardoor zal de droom waar worden en lichtend. Want achter alle hatelijkheid, alle verwerpelijke, alle schijnbare demonie blijft het licht voor u bestaan, ook al is het licht nog voor u verborgen.

Leven. Hoe kun je leven als je niet droomt? Hoe kun je werkelijkheid kennen, wanneer niet in jou reeds een beeld bestaat van een werkelijkheid? Je bent in jezelf waar, of je wilt of niet. In jezelf ben je echt, of je wilt of niet. In jezelf ligt de oplossing van elk probleem. In jezelf ook ligt de kracht om alles te reinigen wat in je bestaat. In jezelf ligt de verwezenlijking van hetgeen je moet zijn, tezamen met het licht en met God.

Misschien predik ik te veel. Gewoonten sterven moeilijk uit. Maar of ik nu predik, vertel of beweer, wat maakt dat voor een verschil uit, wanneer de werkelijkheid is zoals ik u zeg? Ik had een droom en mijn droom, al is het in een andere wereld, tot waarheid geworden. Ik had een klein licht waaraan ik mij vast wilde klampen. Het is een gloed van licht geworden, die mij en mijn wereld gewassen en gereinigd heeft. Sterk ook heeft het mij gemaakt. Wat maakt het dan nog uit, of je nu predikt, stelt, beweert. Ik had een droom die werkelijkheid werd. Ik heb een werkelijkheid gevonden die voor velen nog een droom is. Want mensen dromen zozeer van alles, wat schijnbaar onvermijdelijk, rond hen bestaat. De mensen zijn bang om naar binnen te kijken. Bang, omdat het mogelijk daar duister is, omdat er mogelijk iets onaanvaardbaars is. Bang zijn de mensen mogelijk, omdat zij vrezen diep in zich in plaats van een god een demon aan te treffen. Maar je hoeft niet bang te zijn.

Een demon maak je zelf van God. Duisternis maak je zelf van licht. Machteloosheid maak je zelf van kracht. Dit is een waarheid uit de geest, die geldt voor eenieder die leeft, mens, hoge geest of zelfs arme afgeslotene, zich verbergende voor alle werkelijkheid. Je bent deel van licht. Je bent deel van kracht en alle beelden die in je bestaan worden langzaam maar zeker van droom tot werkelijkheid. Dit geldt zo goed je duistere dromen, die je niet door het licht durft te laten reinigen, als het herboren licht, dat in de droom je langzaam wordt tot de beleving van een goddelijke totaliteit.

Ik heb altijd gelachen wanneer de mensen mij spraken over esoterie. Ik heb gezegd: Er is maar één weg, één waarheid. Nu weet ik dat die weg, die waarheid in je ligt. Dat het koninkrijk ook niet op aarde of in de hemelen zal bestaan, maar slechts kenbaar wordt in de mens die het licht in zich durft aanvaarden en erkennen. Toen men mij de mogelijkheid ging scheppen om te spreken op bijeenkomsten als deze en men mij zei: Spreek over esoterie, zo heb ik geantwoord: Ik zal het proberen. Want ik had eens een droom. O mens, ik had een droom: een droom, waarin er geen angst meer was, geen haat en geen vrees. En ik heb de waarheid van die droom gevonden. Ik weet nu, dat die droom in mij lag. Ik weet, dat zij vanuit mij voortgaat. Ik weet, dat in elke mens een droom leeft en dat het deze droom is, die de diepste werkelijkheid van zijn wezen vertegenwoordigt.

Een mens heeft een droom. Laat hem dan weten in die droom zichzelf te vinden, te zien, te aanvaarden. Laat die mens in zich de kracht nemen, die er ook in en voor hem is, wanneer hij maar vraagt, wanneer hij maar zoekt. En laat die mens dan het duister uit zich wegbranden door de verterende vreugde die voortkomt uit een ondergedompeld zijn in het licht.

Ik ben uw Orde en uw broeders dankbaar dat zij mij deze mogelijkheid hebben verschaft mij wederom te uiten op aarde. Want ik wil mijn droom delen - mijn droom die werkelijkheid is geworden - met mens en geest. Ik ben dankbaar dat u hebt willen luisteren en hoop dat ook u eens zult kunnen zeggen: Mens, ik had een droom en het licht in die droom heeft het bestaan voor mij gemaakt tot een vreugde, waaruit ik leef, een kracht, die mij leven is en een werkelijkheid vormt, waarin mijn geest verheugt het leven ondergaat.

Ik geef u nu terug aan een spreker van uw eigen groep.

SLOTWOORD

Vrienden.

Ik hoop dat u ons deze afwijking van ons gebruikelijke programma zult vergeven. Ik meen overigens dat deze kennismaking ook voor u een belevenis is geweest. Daarnaast meen ik dat alles wat behoort onder actualiteit en esoterie belicht werd, ook al is dit vanuit een geheel andere hoek dan waaruit wij gewoonlijk deze zaken bezien. Wij allen hebben immers de neiging alles zo mooi theoretisch te stellen en zelfs soms te doen. Deze broeder was meer emotioneel. Goed, emotioneel, maar met welk een intensiteit, met welk een waarheid en wat voor een grote kracht. Toch is het iemand die volgens onze normen zeker nog niet zo lang over is. Het is overigens geen algemeen bekende persoonlijkheid geweest op aarde - anders gaat u daar weer zoeken en denken. Het is gewoon iemand die een enorme beleving heeft gehad en daarmee ook op aarde reeds iets wilde doen - waardoor hij gestorven is. Hij is nu iemand die ontdekt heeft hoe groot de innerlijke werkelijkheid van een mens kan zijn. Het is ook iemand die werkt met enorme krachten, mogelijk nog onbewust. Hij beseft niet wat hij wekt. Hij leeft dan ook nog in een vormenwereld. Maar dat zal wel snel voorbij zijn naar ik meen.

Want iemand die, terwijl hij zijn bewustzijn nog beleeft ergens tussen laag en hoog zomerland in, dergelijke energie in en rond zich kan verzamelen, geeft volgens mij hiermee reeds een bewijs van de mogelijkheden, die in het innerlijk van elke mens bestaan en in hem tot uiting komen. Wij meenden dat het belangrijk was dit experiment te wagen. Ik wijs u er op dat dit pas de 4e maal was, dat deze persoon zich middels een medium heeft geuit. Wij hebben natuurlijk moeten helpen.

Maar ik meen wel, dat wij - al zal dat mogelijk vooral uit Engelstalige gebieden zijn in het begin - meer van deze persoon zullen horen. Wat mij betreft: ik meen niet dat het zinnig is hierop nog een kort onderwerp te laten volgen. Ik zou alleen de bijeenkomst willen besluiten. Ook het schone woord laat ik achterwege, want indien ik dit zou moeten improviseren na alles wat tot uiting kwam en in de sfeer die hierdoor ontstond, zou ik mij ongelukkig en onbeholpen gaan voelen. Wij hebben gelukkig de mogelijkheid gehad om zonder al te grote aanpassingen dit voor ons belangrijke experiment door te voeren. Het was voor mij echter wel noodzakelijk door te komen om eventuele resten van een ongebruikelijke invloed bij het medium weg te nemen. Het was de bedoeling nog een korte rede uit te spreken. Maar gezien het voorgaande volsta ik ermee u het voorgaande te zeggen en u te danken voor uw aandacht.

Goedenavond.

d.d. 15 november 1974